

Ерик-Емануел Шмит

ЖЕНА С БУКЕТОМ

На станици у Цириху, на перону број три, једна жена чека сваког дана, с букетом у руци, већ петнаест година.

У почетку, нисам хтео да поверујем у то. Не само да сам у више наврата путовао код Егона Амана, мог издавача на немачком језику, пре но што сам је приметио, већ ми је било потребно дуго времена да изразим чуђење јер је старија госпођа изгледала тако нормално, достојанствено, узвишено, да на њу нису обраћали пажњу. Одевена у костим од чоје са дугом сукњом, носила је равне ципеле и тамне чарапе; кишобран са дршком у облику пачјег кљуна вирио је из ташне од куване коже; шнала од седефа скупљала јој је косу у пунђу на потиљку док је скроман букет пољског цвећа у коме је преовлађивала наранџаста боја извиривао из њених руку у рукавицама. Будући да ништа није давало повода да буде сврстана у категорију лудака или чудакиња, наше сусрете сам приписивао случају.

Једног пролећа, међутим, пошто ме је Ула, Аманова сарадница, чекала на вратима вагона, показах јој незнанку.

– Чудно је, чини ми се да често виђам ову жену. Каква случајност! Сигурно чека мог двојника, неког ко увек иде истим возом и у исто време као и ја!

– Никако, узвикну Ула, она ту стоји сваког дана и ишчекује.

– Кога?

– Некога ко не долази... јер сваке вечери одлази сама и сутрадан поново долази на исто место.

– Заиста? Колико дуго?

– Ја је срећем пет година, али разговарала сам са шефом станице који ју је запазио бар пре петнаест година!

– Тераш шегу са мнош, Ула! Причаш ми бајке!

Ула се зајапури – од најмањег узбуђења поцрвени као рак – поче да замуцкује, збуњено се насмеја, одмахну главом.

– Кунем ти се да је истина. Сваког дана. Већ петнаест година. Уосталом, то сигурно прелази петнаест година јер су сваком од нас требале године да примети њено присуство... Дакле и оном ко је био први... Ти, на пример, посећујеш Цирих три године, а тек данас ми причаш о томе. Она стрпљиво чека можда двадесет или тридесет година... Никада није одговорила било коме ко би је питао шта чека.

– У праву је, закључих. Уосталом, ко зна да одговори на такво питање?

Нисмо више могли да то претресамо јер смо морали да се посветимо низу разговора са штампом.

О томе нисам размишљао све до свог следећег путовања. Чим је објављено „Цирих” са звучника железнице, сетих се жене с букетом и запитах се: да ли, и овог пута...

Била је ту, будна ока, на перону број три.

Осмотрих је. Светле очи, готово сребрносиве, на граници провидног. Бледа кожа, здрава, избраздана видљивим белегом времена. Шеф станице размени једну реченицу с њом, она климну главом, љубазно се осмехну па настави, непоколебљиво, да гледа нетремице у колосек. Успео сам да уочим само једну необичност: платнену столицу на расклапање коју је носила са собом. А није ли то био знак практичног духа?

Чим сам стигао, променивши неколико трамваја, у издавачку кућу Аман, одлучио сам да поведем истрагу.

– Ула, преклињем те, морам да сазнам више о жени с букетом.

Њени образи поруменеше.

– Пошто сам била сигурна да ћеш ме испитивати, предухитрила сам те. Ишла сам да проћаскам на станици са члановима особља и постала сам одлична другарица са службеником гардеробе.

Знајући да Ула изазива симпатије, нисам сумњао да је измамила највећи могући број информација. Иако осорна, малчице и ауторитативна, обдарена продорним погледом којим проучава своје саговорнике, она оповргава тај строги наступ врцавим хумором какав се не очекује од тако мрачне спољашности. Ако се спријатељује са свима, то је зато што јој је тешко да сакрије неку врсту универзалне благонаклоности – радозналости.

– Чак иако проводи дане напољу на перону, жена с букетом далеко је од бескућнице. Станује у лепој грађанској кући, у улици са дрворедом, где живи сама, а свакодневно је опслужује кућна помоћница Туркиња од педесетак година. Зове се госпођа Штајнмец.

– Госпођа Штајнмец? Да ли ће нам Туркиња рећи кога њена газдарица ишчекује на станици?

– Туркиња шмугне чим јој се приближе. Разјашњење добијено од пријатеља који станује у суседној улици: кућна помоћница не говори ни немачки, ни француски, ни италијански.

– Како разговара са газдарицом?

– На руском.

– Туркиња разуме руски?

– Госпођа Штајнмец такође.

– То буди радозналост, Ула. Да ли си успела да се распиташ за матичне податке те госпође Штајнмец?

– Покушала сам. Нисам ништа нашла.

– Муж? Деца? Рођаци?

– Ништа. Да будемо јасни: не тврдим да нема мужа, ни покојног мужа ни деце, само подвлачим да ја то не знам.

У време чаја, уз неколико колачића од бадема, пошто су нам се придружили службеници и издавач Егон Аман, поново сам покренуо ту тему.

– По вашем мишљењу, шта чека жена с букетом?

– Сина, одговори Клаудија. Једна мајка увек ишчекује долазак свог сина.

– Зашто сина? рече озлојеђено Нели, зашто не радије ћерку!

– Мужа, узврати Дорис.

– Љубавника, исправи Рита.

– Сестру? добаца Матијас.

Уистину, свако је говорио о себи дајући свој одговор. Клаудија је патила што више не виђа сина који је радио као професор у Берлину, Нели своју кћер удату за Новозеланђанина; Дорис је чезнула за својим мужем, комерцијалним директором који је стално био на службеном путу; Рита је мењала љубавнике као чарапе; што се тиче Матијаса, тај мирољубиви младић који је, по приговору савести, више волео да радећи обавља цивилну службу него да одслужи војни рок, осећао је носталгију за породичним гнездом.

Ула одмери своје колеге као да су сишли с ума.

– Ма не, она чека неког покојника чију смрт не прихвата.

– То ништа не мења, узвикну Клаудија. То може бити њен син.

– Њена кћи.

– Њен муж.

– Љубавник.

– Сестра.

– Или брат близанац који је умро на рођењу, лаконски предложи усамљена Роми.

Погледасмо је питајући се да ли нам поверава, ако не тајну госпође с букетом, бар своју тајну, узрок њене сталне туге.

Да бих скренуо пажњу, окренух се ка Егону Амону.

– По теби, Егоне, шта она чека?

Иако нам је правио друштво, Егон се ретко изјашњавао током ових предаха које је вероватно сматрао детињастим.

Страствено предан послу, проницљивог ока, префињеног њуха, све је прочитао, све докучио за својих шездесет година, устајући у пет сати ујутру да би, чим запали цигарету, отварао рукописе, листао романе, гутао есеје. Оставља утисак да у предугачкој седој коси носи трагове пустоловног живота, ветар из земаља које је пропутовао, дим из тона дувана које је запалио, маштарије из објављених књига. Иако ништа не тврди, не паметује, одушевљава ме својом неисцрпном радозналешћу, својом жељом за открићем, својим даром за језике; пред њим се осећам као обичан аматер.

Егон слегну раменима, испрати погледом сенице које су лепршале по расцветалој липи па превали преко усана:

– Прву љубав?

А онда, у неприлици због тог признања, бесан што се заборавио, намршти се и строго ме одмери.

– А ти, Ерик?

– Прву љубав која се неће вратити, промрмљах.

Између нас настаде тишина. Схватили смо замку. Кроз ту незнанку, одали смо наше најдубље жеље, признајући шта, у дну душе, чекамо или бисмо могли чекати. Како бих желео да проникнем у те главе и боље их упознам! Па ипак, како ми је годило што нису продрли у моју! Тако боли та лобања, тај бедем од неизговорених речи, тај мрачни храм омеђен мојим слепоочницама! Не бих могао да изговорим неке речи, а да се не срушим. Боље је ћутати. Зар свако од нас не темељи своју недокучивост на ћутању?

По повратку кући, наставих да размишљам о жени с букетом. Како су се моја следећа путовања у Цирих одвијала ваздушним путем или аутопутем, авионом или аутомобилом, нисам више имао прилику да свратим на станицу.

Прође година-две.

Оно што је било својствено тој жени с букетом јесте да сам заборављао на њу не заборавивши је, или тачније, да сам мислио о њој у тренуцима усамљености, у часовима када је било немогуће да се распитујем код било кога... Њен лик опседао је само моје немире. Ипак, уграбио сам прилику да је споменем једног дана када сам телефоном разговарао са Улом.

– Да, да, уверавам те: и даље је ту. Сваког дана. Перон број три. Наравно, стиже је умор; с времена на време задрема, на својој столици, али се тргне, подигне букет и гледа у колосек.

– Она ме задивљује.

– Вараш се. Иако тако не изгледа, она је без сумње само безумница, јадна лудакиња. На крају крајева, данас, у доба телефона, интернета, не тражиш никог на перону, зар не?

– Оно што мене занима није зашто чека на перону, него кога чека. Кога можемо чекати годинама, па чак и читав живот?

– Писац Бекет је чекао Годоа.

– То је привид. За њега, радило се о томе да покаже да је свет апсурдан, без Бога, да грешимо што себи било шта обећавамо у овом животу. Бекет је чистач, он је збрисао небо као и земљу, он шаље, попут смећа, све наде на ђубриште. А оно што мене занима код жене с букетом јесу два питања која постављам себи. Прво: шта чекамо? Друго: да ли смо у праву или грешимо што чекамо?

– Ево, даћу слушалицу шефу који је чуо наш разговор. Има нешто да ти прочита.

– Ерик? Само једна реченица за тебе. „Оно што је занимљиво код загонетке није истина коју крије већ тајна коју садржи.”

– Хвала што ме цитираш, Егоне.

Спустих слушалицу, наслућујући да ми се с друге стране жице рутају.

Прошлог пролећа, путовао сам железницом у Цирих на једно предавање. Наравно, чим сам се попео у купе, мислио сам само о њој. Радовао сам је што ћу је срести, спокојну, насмејану, одану, равнодушну према свима, с пажњом усмереном према нечему што не знамо. Ту жену смо запазили на неколико часака, а причамо о њој сатима, као о сфинги која чува тајну, неисцрпном покретачу наше маште.

Приближавајући се Цириху, дошао сам до јединог уверења које смо о њој поседовали: нико од нас није онај кога чека. Да ли су наше ћутање, наша лењост да истражујемо, наша повремена заборавност налазили корен у том понижењу, чињеници да је гледала кроз нас као да смо били невидљиви?

– Цирих!

Крочивши на земљу, истог часа сам опазио њено одсуство. Неколико пролазника су управо напуштали перон број три, остављајући чист простор.

Шта јој се догодило?

Пролазећи кроз Цирих трамвајем, забраних себи нагађања. Ула је морала знати, Ула је знала, Ула ће ми рећи. Задовољих се дакле посматрањем тог необичног града, у исти мах богатог и скромног, сан сваке баке, где зграде делују као да су изграђене око мушкатли које се шепуре на прозорима, миран град који изгледа уснуло као и језеро које почива на његовој ивици док се унутар дебелих зидова решавају на хиљаде послова са моћним економским улозима. Цирих ми увек изгледа тајанствено због одсуства тајновитости: док ми, Латини, сматрамо смелим све што је прљаво, кривудаво, збркано – мирни, чисти, срећени Цирих постаје чудан због толиког недостатка чудноватости. Он има заводљивост отменог љубавника, с краватом, у смокингу, узорни син

породице, савршен зет, али способан за најгори разврат чим се врата затворе.

У издавачкој кући Аман, изврших најпре своје дужности – разговори, програм – а онда искористих паузу да позovem Улу између двоја врата.

– Шта се догодило жени с букетом?

Она преплашено заколута очима.

– Чим нађемо тренутак, испричаћу ти.

Када је дошло вече, после предавања, потписивања, вечере, вратили смо се исцрпљени у хотел. Не разменивши ниједну реч, сели смо у бар, показали прстом коктеле које смо желели, онда сам ја угасио телефон док је Ула палила цигарету.

– Дакле? упитах.

Није било потребе да појашњавам. Знала је шта ишчекујем.

– Жена с букетом чекала је нешто што је стигло. Зато више није ту.

– Шта се десило?

– Мој пријатељ са гардеробе ми је све испричао. Пре три недеље, жена с букетом је изненада устала, озарена, усхићених очију. Махнула је руком у правцу мушкараца који је силазио из једног вагона, он ју је одмах спазео. Бацила му се у наручје. Дуго су остали у загрљају. Чак су и службеници гардеробе били ганути, толико је блистала од среће. Мушкараца, високог, огрнутог дугим тамним капутом нико није препознао јер му је филцани шешир делом скривао црте лица; оно што су могли да ми кажу о њему јесте да није изгледао изненађен њиховим сусретом. Затим су отишли са станице, руку под руку. У последњем тренутку, испојила је своју враголасту нарав: оставила је платнену столицу на асфалту, као да јој не припада. Ах, заборавила сам чудну појединост: мушкарац је путовао без кофера, у руци је носио само наранџасти букет који му је она поклонила.

– А онда?

– Мој пријатељ сусед ми је испричао остало. Јесам ли ти га спомињала? Живи у улици госпође Штајнмец.

– Да, да. Настави, преклињем те.

– Те вечери, мушкарац је ушао с њом у кућу. Наредила је служавци да оде и да поново дође тек сутрадан. Туркиња је тај захтев послушала.

– И?

– Дошла је опет сутрадан.

– И?

– Жена с букетом је била мртва.

– Молим?

– Мртва. Умрла је природном смрћу. Срце јој је стало.

– Да није он...?

– Не. Нема никакве сумње. Лекари су поставили и потврдили дијагнозу престанка рада срца. Он је проглашен невиним. Утолико пре што је...

– Да?

– Нестао.

– Шта?

– Хоп! Одлепршао! Као да није ни ушао ни изашао. Туркиња тврди да га никад није видела.

– Па ти си ми...

– Да. Мој сусед сведочи да је ушао код ње, али служавка то одлучно пориче. У сваком случају, то не занима полицију јер смрт нема ничег сумњивог. Мој пријатељ сада ћути јер што је више остајао при своме то су га сви у крају више сматрали будалом.

Завалили смо се у кожне фотеље да бисмо почели да пијемо наше коктеле. Размишљали смо.

– Никаквог трага од њега? Никакво обавештење?

– Ништа.

– Из ког града је стигла његова композиција?

– Нису умели да ми кажу.

Тражили смо од бармена другу туру, као да алкохол кроти тајну.

– Где је Туркиња?

– Отишла. Вратила се у свој завичај.

– Ко је наследио вилу?

– Општина.

Дакле никаква гнусна побуда није објашњавала случај. Трећа тура се наметала. Бармен је почео да нас забринуто одмерава.

Ћутали смо.

Ула и ја нисмо могли да схватимо ништа више, али смо осећали задовољство да још о томе размишљамо. Обично живот убија причу: понеког јутра, осећате да ће нешто почети, раскошно, чисто, јединствено и онда телефон зазвони, готово је. Живот нас меље, распршује, претвара у прах, не дозвољава нам чистоту израза. Оно што је било необично код жене с букетом јесте то да је живот добијао лик, њена судбина је имала чистоту књижевности, устројство књижевног дела.

У два сата смо се растали да бисмо отишли на починак, али сан никако није долазио на очи јер сам до зоре тражио кога је жена с букетом чекала на перону број три, на железничкој станици у Цириху.

И верујем да ћу се до последњег дана питати да ли је смрт или љубав сишла с воза.

ЕРИК-ЕМАНУЕЛ ШМИТ (Éric-Emmanuel Schmitt), рођен 1960. године у Сент-Фоа-Ле-Лиону, Француска. Драмски писац, новелиста, романописац. Овенчан је наградом Француске академије за целокупно позоришно стваралаштво. Такође је и добитник Гонкурове награде за новелу. Његова најпознатија дела су *Јеванђеље по Пилају*, *Господин Ибрахим и цвећови из Курана*, *Оскар и госпођа у ружичастом*. Један је од најчитанијих и најпревођенијих савремених франкофоних писаца. Дела су му преведена на више од четрдесет језика. *Жена с букејом* је новела из збирке под називом *Сањарка из Осџенгеа*.

С француској превела и белешку о аутору сачинила
ЈАСМИНА МИКОВИЋ